

JOKO ARDURATSURAKO JARDUNBIDE EGOKIAK

Kasinoetako langileak

Euskadi, auzolana

EUSKO JAURLARITZA

SEGURTASUN SAIA

GOBIERNO VASCO

DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD

Edizioa: Joko eta Ikuskizunen Zuzendaritza.
Segurtasun Saila. Eusko Jaurlaritza.

Koordinazioa: Errehabilitazioan diren Arabako Jokalarien Elkarte (ASAJER).

Diseinua eta maketazioa: Begoña Paino Ortuzar.

Itzulpena: ESAN Traducciones, S.L.

Inprimatzailea:

Lege-gordailua:

Joko Arduratsurako Jardunbide Egokiak

Kasinoetako langileak

Jokalariaren profila 25 urtetik 34 urtera bitarteko gizon bat da, edo adinez nagusiagoa, 55etik 64ra bitartekoa, ezkongabea, lana duena eta banaka jolasten duena. Hasteko adina 19 urte da, eta joko-makinekin hasten da. Hori ere bada beren arazoan jatorria.

Joko arduratsuak, besteak beste, **honako printzipio hauek** izango ditu oinarri:

- SOZIEETATEAREN GIZARTE-ERANTZUKIZUN**
kontzeptua horrela definitzen da: oinarri
etikoetan eta langileekiko, jokalariekiko,
gizartearekiko eta ingurumenarekiko begiru-
nean oinarritutako enpresa jarduera ireki
eta gardenen multzoa.

Diruak garrantzia handia du joko horietan; izan ere, jokariak zenbateko ekonomiko edo ondasun jakin bat arriskuan jartzen du apustu baten bidez. Eta hori emaitza asmatzearen mende egoten da normalean: makina txanponjaleak, bingoa, kasinoa, loteriak, Once, pokerra, kirol-apustuak...

JOKO-MODALITATEAK

AURREZ AURREKO JOKOA

Aurrez aurreko jokoaz ari gara pertsona joaten
denean joko-establezimendu batera: tabernak,
joko-aretoak, apustu-aretoak, bingoa, kasinoa...

LINEAKO JOKOA

Joko mota hori Internet bidez egiten da. Oro har, jokalaria joko-atari batean sartzen da. Modalitate hori oso azkar hedatu da azken urteetan.

Modalitate erakargarriagoztat hartzen da, haren ezaugarriak direla eta, mendekotasuna erraztu dezakeena. Hauexek dira ezaugarri horietako batzuk:

- **Eskuragarritasuna.**
- **Anonimatua.**
- **Arriskuaren hautesmatea txikitzen du.**
- **Jokoaren bidez arazoetatik eta kezketatik ihes egiteko aukera handitzen du.**
- **Ingurunetik deskonektatzeko erraztasun handiagoa.**
- **Apustuaren eta emaitzaren arteko azkartasuna.**
- **Interakzioa.**
- **Simulazioa. Lineako jokoen web-orri gehienek eskaintzen dituzten “demoak”, zeinetan benetako diruarekin apusturik egiten ez den.**

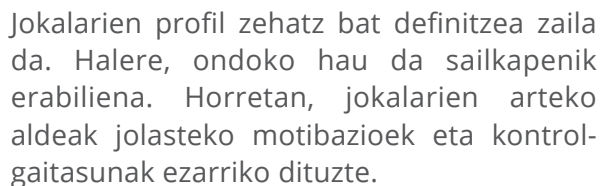
JOKOAREKIKO MENDEKOTASUNA EDO LUDOPATIA

Osasunaren Mundu Erakundearen (OME) arabera, adikzioa gaixotasun fisikoa eta psikoemotionala da, substantzia, jarduera edo harreman batenganako mendekotasuna edo beharra sortzen duena.

Zeinuetasintomen multzoan faktore biologikoak, genetikoak, psikologikoak eta sozialak daude. Zorigaiztoko gaixotasun progresiboa da, kontrolik ezako gertakizunez, pentsamenduaren distorsioz beterikoa. Gainera, gaixoez ez dute onartzen gaixo daudela.

Jokoarekiko mendekotasuna duten pertsonek ez dute beren joko-jokabidea kontrolatzen: denbora eta diru asko erabiltzen dute jolasteko, zailtasunak dituzte jolasten gelditzeko; jolasteari behin betiko uzteko saiakerak egin arren, ez dute lortzen; ondorio negatiboak gorabehera, jolasten jarraitzen dute, eta, ondorioz, beren ongizate psikosoziala eta beren familiarena jartzen dute arriskuan, bai eta beren lana, gizarte-harremanak, eta ekonomia ere.

“ **Adikzioek pertsona harrapatzen dute, aske izatea galarazten diote eta arazoak sortzen dizkiote bere inguruarekin.** ”

Entretenitzeko edo asetzeko
jokatzen du. Bere jokabidea
kontrolatzen du.
Gizarteak onartutako jokoetara
jokatzen du.

Egunero edo maiztasun handiz
jokatzen du. Diru-gastuak arazoak
sortzen dizkio batzuetan.
Zenbaitetan ez du jokatzeko nahia
kontrolatzen.

Mendekotasun emozionala eta joko-jokabidearen kontrolaren galera. Denbora eta diru gehiegi erabiltzen du jokoan, pentsamendu obsesiboak ditu, galdutako dirua berreskuratzeko beharra sentitzen du, optimismo irrazionala du...

Jokotik bizi da. Trebetasuneko jokoetan parte hartzen du. Ez die uzten emozioei bere burua menderatzen.

IRABAZI-FASEA

diote, eta diru gehiago irabaz dezakeela sinesten du. Fase horrek zenbait hil edo urte iraun dezake.

Aurreko irabazi-fasean jokalariaik duen optimismoa dela medio, sari handiagoak lortzeko, gero eta gehiago arriskatzen da. Eta, zenbat eta gehiago apustu egin, orduan eta diru gehiago galtzen du. Pertsona ohiko jokalaria bihurtu denean, jokalaria patologikoa bihurtzea ahalbidetuko duen faktorerik garrantzitsuena izango da maileguak eskuratu ahal izatea. «Ehiza» izeneko fenomenoak gertatzen da. Fenomeno horrek esan nahi du jokalariaik gero eta gehiago jolasten duela zorraz ordaintzeko, baina gero eta gehiago galtzen duenez, orduan eta handiagoak dira zorraz.

Orain ez du irabazteko jokatzeko, galdutakoa berreskuratzeko baizik. Maileguak, jokoan gastatutako soldata, lapurreta edo iruzur txikiak, familia zein lan-harreman hondatuak... Horiek dira sortzen diren ondorioetako batzuk, eta, dirurik lortzen ez dutenez eta azkenean lortutakoa galduko dutenez, arazoak txarrera egingo du. Jokalariak, orduan, arazo bat duela jakin eta haren familiari, lagunei eta abarri aitortu behar die. Eta jokatzeari utziko diola erabaki eta promes egiten du. Horrek denbora gutxi iraungo du, eta, laster, dirua berreskuratu bezain pronto jokatuko du berriz.

ETSIPEN-FASEA

Fase honetan jokoak intentsitate handia du jokalariairengan, eta jokalaria jolasteko baino ez da bizi. Ez da familiaz, lagunez eta lanaz arduratzen. Horrek arrisku handiak dakartza: arazo finantzario eta legal handiagoetan nahastea. Puntu horretan, jokalaria patologiko gehienek lana galdu dute jadanik. Urduritasuna eta suminkortasuna handitzen zaie, lo egiteko arazoak dituzte, gutxi jaten dute eta bizitza ez zaie atsegina

egiten. Nekatuta sentitzen dira psikologikoki eta fisiologikoki; laburbilduz, etsita. Horrek guztiarikara-egoera eragiten dio jokalariaire, honako hauengatik: zor handiengatik, dirua azkar berreskuratu nahi izateagatik, bere familiaren eta lagunen besterentzeagatik (banaketa edo dibortzioengatik ere bai), izen txarra hartzeagatik eta lehen faseko irabaziegunetara itzultzeko nostalgiarengatik. Puntu horretan aukera gutxi antzematen ditu: bere buruaz beste egitea, kartzela, ihes egitea edo laguntza eskatzea.

Lesieurek eta Rosenthalek (1991) laugarren fase bat gehitu zuten:

ITXAROPENIK EZAKO EDO ABANDONUKO FASEA

Fase honetan jokalariek onartzen dute ezingo diotela jokatzeari inoiz utzi. Jokatzeko jarraituz gero irabaziko ez dutela jakinda ere; **jokatu beharra dute**, neke-neke eginda egon arte jokatzeko dute. Une horietan negatiboa da iragarpena, beren **joko-jokabide konpultsiboari gehitzen baitzaio konpontzeko ezer egiteak ez duela ezertarako balio ustea.**

- **Galdutakako dirua berreskuratzea:** galtzen duenean, jokatzeko jarraitu behar du galdutakoa berreskuratzeko.
- **Gezurrak:** Familiari, lagunei edo lankideei gezurrak esaten dizkie bere joko-jokabidea ezkutatzeko.
- **Kontrolaren galera:** Zailtasunak ditu joko-jokabidea kontrolatzeko.
- **Legez kanpoko ekintzak:** zenbait alditan jokabide kriminala izan dezake jolasteko dirua lortzeko edo galdu duena berreskuratzeko.
- **Harreman garrantzitsuak arriskatzea:** jokatzeko jarraitzen du jakinda ere bikotekidearekin harremana, lana edo bere bizitzan garrantzitsua den beste edozer gauza galduko duela.
- **Besteen baliabideak:** familiarengana, lagunengana edo hirugarren pertsonengana jotzen du dirua utz diezaioten, jokatzeko galdu duelako edo berriz jokatu nahi duelako.

- **Esparru emozionala:** Tristetetasuna, antisietatea, depresioa eta suminkortasuna. Gezurrak, autoestimu txikia.
- **Familiaren esparrua:** Familiarenganako harremanak hondatzea, konfiantzarik eza, arazo emozionalak familiako kideengan (angustia, estresa, depresioa, inpotentzia...), komunikazio-zailtasunak.
- **Lan-esparrua:** Errendimendua txikitzea, motibazioa galtzea, justifikatu gabeko hutsak. Lana uztea. Kaleratzeak.

- **Gizartearen esparrua:** Lagunak galtzea, aisialdi-jarduerak txikitzea.
- **Legareen esparrua:** Lapurretak, iruzurrak edo beste jokabide kriminal batzuk.
- **Esparru ekonomikoa:** Zorrak.
- **Beste adikzio batzuk:** Pertsona batzuek, gainera, tabako, alkohol eta beste substantzia batzuk kontsumitzen dituzte (kokaina, marihuana, haxisa...).

Joko arduratsua **aisialdi eta entretenimendu-jarduera** da eta ez ditu inoiz oztopatzen betebeharrak sozialak, profesionalak edo familiakoak.

Jokalaria arduratsua da **jokalaria sozial** deritzona. Haren joko-jokabideak honako ezaugarri hauek ditu:

- **Noizean behin** jolasten du.
- **Dibertitzeko eta entretenitzeko edo gizarte-harreman gisa** jolasten du. **Ez, berriz, dirua irabazteko.**

- Badaki zortea izanez gero irabaziko duela, baina galdu egin daitekeela ere badaki. **Erabakiak hartzeko gertakarietan oinarritzen da**, eta apustu egin nahi duen diruaren eta horretarako denboraren kontrola mantentzen du. **Ez du haren joko-jokabidearen kontrola galtzen.**
- **Joko-esperientzia atsegina eta dibertigarria da.**
- **Jokoak sortutako gatazkarik ez du, ez familian, ez lanean, ezta arlo ekonomikoan ere.**

JOKO ARDURATSUAREN SUSTAPENA

Jokoaren enpresa-operadoreek joko arduratsua sustatzeak honako eremu hauetan kokatzea esan nahi du:

- **Informazioa:** Zorizko jokoei eta beren arriskuei buruzko informazioa izatea, bai eta joko

arduratsuari buruz ere. Informazio hori ematea jokalariei.

- **Sentsibilizazioa:** Langileek sentsibilizazio-lanak egitea jokoarekiko adikzioa nahasmendu bat dela adierazteko, ez baita bizio bat. Pertsona kaltetuek kontrola galdu dute beren joko-jokabidearen gain.
- **Prebentzioa:** Kolektibo kalteberen inguruan hartu beharreko neurriak (adingabeak, gazteak, pertsona nagusiak, mendeko pertsonak...).
- **Arriskuak identifikatzea:** Joko-jokabidearen arriskuak ezagutzea, horiek identifikatzeko gai izateko. Horretarako tresna bat emango zaie langileei, helburu horrekin lagun dezaten.
- **Jardunbide egokiak:** Enpresek eta beren langileek joko arduratsua sustatzeko hartu beharreko neurriak.

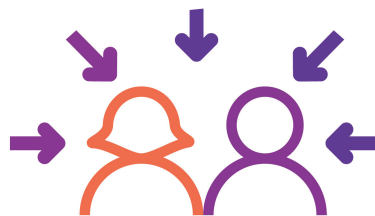
JARDUNBIDE EGOKIAK JOKO-ENPRESEK ETA BEREN LANGILEEK JOKO ARDURATSUA SUSTATU DEZATEN

- Joko-eskaintza aisia-modu bat da, gizarte-jarduera bat, ez, berriz, irabazi ekonomikoak lortu ahal izateko bizimodua.
- Joko arduratsua zer den eta laguntza non eska daitekeen adierazten dituzten liburuxkak ematea.
- Jokalariei mailegurik ez ematea, ezta beste edozein motatako krediturik edo finantza-laguntzarik ere.
- Joko-lokaletan edo jokoaren inguruko web orrietan eskaintzen diren jokoaren inguruko informazioa ematea, baita jokoan gehiegi aritzeak eragin ditzakeen kalteei buruz ere.
- Bezeroei sustapen-mailinga ez jasotzeko eskubidea gauzatzen laguntzea.

- Publizitatea eta sustapena modu arduratsuan egiten direla bermatzea: araudia betetzen duela, ez dela engainagarria edo faltsua, eta adingabeei, pertsona kalteberei edo babesgabeko kolektiboek zuzenduta ez egotea.
- Langileei prestakuntza-ikastaroak ematea, joko arduratsuaren sustapenarekin lotutakoak.
- Jokoak egiten diren eta joko-makinak jarrita dauden leku guztietan, agerian egon beharko da, jendeak ikusteko moduan, joko arduratsuari buruzko informazioa, Jokoaren Agintaritza Arautzaileak banatutako testuan ezarritako moduan eta formatuan. Betebehar bera izango dute joko-lekuek eta -webguneek.
- Joko-lokaletan erabiltzaileen eskura dauden informazio-orrietan informatuko da adin txikikoek debekatuta dutela jokoan parte hartzea.
- Honako hauek debekatuta izango dute lokaletara sartzea:

- Adingabeek joko-kasinoen, bingo-aretoen, joko-aretoen eta apustu-lokalen kasuan.
- Mozkortuta zantzurik duten edo substantzia psikotropikoen eraginpean dauden pertsonak, baita ordena, lasaitasuna eta jokoen garapena aztoratu dezakeen jarrera oldarkorra edo bortitza dutenak ere.
- Jokora sartzeko interdikzio-erregistroan dauden pertsonak, onartzeko kontrol sistemak aplikatu behar diren joko-lokaletan.

Kasinoetako

♦ ♠ ♥ ♣ langileak ♦ ♠ ♥ ♣

Kasinoa

Kasino-jokoak antolatu eta jokatu ahal izango dira, bai eta bingo-aretoetarako eta joko-aretoetarako baimendutakoak ere. Gainera, Euskal Autonomia Erkidegoko Jokoaren Erregelamendu Orokorrean (2016) definitutako makinak instalatu ahal izango dira.

Kasinoak bertan sartzeko kontrol-sistema bat izan beharko du, joko-aretoen, bingo-aretoen, makina-aretoen eta apustu-aretoen sarreran kokatua. Haren bitartez, bertako bisitariak identifikatu eta erregistratuko dira.

Sozietatearen gizarte-erantzukizuna

(Euskadiko Autonomia Erkidegoko Jokoaren Araudi Orokorra, 2016)

18

- Errespetua adieraztea langileekiko, jokalariekiko, gizartearekiko oro har, eta ingurumenarekiko.
- Erabiltzaileei eskaintzen diren jokoan ezaugarriei buruzko informazioa ematea, baita jokoan gehiegi aritzeak eragin liezaizkiekeen kalteei buruz ohartaraztea ere. Horretarako, joko arduratsua, neurrizkoa, behartugabekoa eta kontzientea sustatuko da.
- Langileei joko arduratsuari buruzko prestakuntza-ikastaroak ematea.
- Agerian egon beharko da, jendeak ikusteko moduan, joko arduratsuari buruzko informazioa, Jokoaren Agintaritza Arautzaileak banatutako testuan ezarritako moduan eta formatuan.
- Beti ohartaraziko da adin txikikoek debekatuta dutela jokoan parte hartzea, eta Araudi honetan adierazitako Jokogalarazpenen Erregistroan sartzeko arau zehatzak zehaztuko dira.

Joko arduratsua

Zorizko jokoekiko eta apustuekiko ardura

Joko arduratsua da jokalariaren egoera eta baldintza pertsonalak kontuan hartzen dituzten joko-aukerak modu arrazional eta zentzuzko batean aukeratzea. Modu horretan, jokoa arazo izatera ez heltzea lortzen da. Joko arduratsuak informatutako eta hezitako erabakia dakar berarekin, beti ere, entretenimendu eta dibertimenduaren helburuarekin. Jokatutakoaren balioa inoiz ez dago jokalaria ahaztu behar baino altuago.

NOLA JOKATU DAITEKE MODU ARDURATSUAN?

- Diru-muga bat jarritz eta hori ez gaindituz.
- Jokatzeko denbora aurretik ezarritz.
- Jokatzeko dirurik ez eskatuz, ezta beste pertsona batzuei, ezta mailegurik ere.

- Entreenimenduari dagokion dirua jokorako erabiliz, hau da, oinarritzko beharrei (janaria, alokairua, fakturak...) zuzendutako dirua jokorako ez erabiliz.
- Jokoaren eta beste jardura batzuen arteko oreka bilatuz.
- Irabazteko jokatu daiteke, baina argi eduki behar da galdu ere egin daitekeela.
- Jokatzeko orduan, alkoholaren kontsu-moa mugatuz.
- Emozionalki gaizki sentitzean edo hainbat arazo daudenean ez jolastuz. Izan ere, une horietan errazagoa da kontrola galtzea.
- Jokoak ez du eraginik izan behar familiarteko harremanetan edo harreman sozialetan. Ez da onartu behar.

Jarduketa egokia Kasinoetan. Joko arduratsuaren alde

Joko arduratsuari buruzko informazioa

- Establezimenduek joko arduratsuari buruzko informazioa emango dute zenbait modutan: liburuxkak, posterrak, flyers-ak, eta ahal baldin bada, establezimenduan bertan dauden pantailetan ere bai.
- Halaber, auto-debekuari buruzko informazioa izango dute: non egin daitekeen eta baldintzak zein diren azaltzen dituen liburuxka erraz bat... Garrantzitsua izango da establezimenduko langileek informazioa izatea hari buruz, beharrezkoa denean erabiltzaileei emateko.

- Aretoan kartelak jarri ahal izango dira, bezeroei gomendatzeko jokatzeko denbora eta diru-kopurua mugatzeko.
- Interesgarria litzateke establezimenduan joko arduratsurako gune bat izatea, baita gai horri buruz gehiago jakin nahi duten pertsonentzako gune bat ere. Horrez gain, auto-debekuarietajokoan gehiegi aritzeagatik kalteak izan dituzten pertsonentzako arretari buruzko informazioa emango litzateke. Horretarako, lokalak prestatutako pertsona bat edukiko luke aipatutako gai horiei buruz informatzeko.

- **Kasinoak web-orririk badu**, gomendagarria da, bertan sartzean, joko arduratsuari buruzko edukia lehen orrian agertzea. Zorizko jokoaren inguruko orri batean garrantzitsua baita hasiera-hasieratik eskura izatea haren erabilera egokiari eta arduratsuari buruzko jarraibideak.

Harremana bezeroekin

- Langileak establezimendura joaten diren pertsonen arduratu behar dira.
- Kasinoan lan egiten duten langileek joko arduratsuaren jarraibideak ezagutu behar dituzte, baita establezimenduak harekiko dituen ardura-jarraibideak ere.
- Langileek bezeroen portaera behatuko dute, eta honako hauengana gerturatuko dira:

- Urduritasun-zantzurik dutenengana.
- Jokabide erasotzaileak dituztenengana.
- Enplegatuei edo beste bezeroei dirua eskatzen dietenengana. Adierazi beharra dago establezimenduan lan egiten dutenek ezin dietela jokalariei dirurik eman edo laga.
- Denbora-tarte luzez (2 ordu baino gehiagoz) etenik gabe jolastu ohi dutenengana.
- Era uzkurrean, beren ingurukoekin harremanetan jarri gabe, komunikatu gabe jolasten dutenengana.

Aurreko guztiaren bidez, honako hauek lortu nahi dira:

- Jokatzen ari den pertsona:
 - Etena egin eta deskantsatzea.
 - Bere jokabideari buruz hausnartzea.
 - Egokitzen jotzen diren kasuetan, autodebekuari buruzko informazioa ematea, bai eta horretarako behar den dokumentua bete dezakeen espazioari buruzkoa ere. Horrez gain, beharrezkoa izango da gehiegi jokatzeko duten pertsonen laguntzeko baliabideak ezagutzea, egokitzen jotzen bada, horien berri emateko.
 - Beharrezkotzat joz gero, adierazi beharko zaio jokatzeari utzi beharko liokeela, eta establezimendutik joateko lagundu ere bai.

ESTABLEZIMENDUAREN WEBA

- Webean autodebekuari eta gehiegi jokatzeko duten pertsonen laguntzeko baliabideei buruzko informazio argia eskuratzeko aukera egon beharko da.
- Adierazitako gaietan prestatuta dagoen pertsona batekin harremanetan jartzeko linea zuzen bat egon beharko litzateke, bezeroak kontsultak egin ahal izateko, egokitzen jotzen bada.

Arriskuak hautemateko tresna

- Identifikatu ea noizbehinkako edo ohiko jokalaria den
- Gizona edo emakumea
- Adina
- Auto-kanporatzea. BAI/EZ
- Establezimenduan egon den denbora
- Alkohol-kontsumoa: BAI/EZ
- Tabako-kontsumoa: BAI/EZ
- Substantzia-kontsumoa (cannabis, kokaina...): BAI/EZ
- Eskatu al du mailegatutako dirurik? BAI/EZ
- Ikusi al duzu atentzioa eman dizun jarrerarik? BAI/EZ
- Ikusi al duzu uneren batean familiako kideren bat lokalean sartu ote den jokatzeari utz ziezaion? BAI/EZ
- Harremanetan jarri al da familiako kideren bat establezimenduarekin pertsonaren joko-jokabideari edo egonaldiari buruzko informazioa eskatzeko? BAI/EZ
- Aipatu al du uneren batean lokalera sartzeko debekatua izan nahi duela edo egin al du autokanporatzeari buruzko kontsultarik? BAI/EZ

Baliabideak

NON EGIN AUTODEBEKUA

JOKO ETA IKUSKIZUNEN ZUZENDARITZA
(EUSKO JAURLARITZA)

1. Arabako Lurralde Ordezkaritza
Donostia kalea, 1. Vitoria-Gasteiz
Tel.: 945 017 020
2. Bizkaiko Lurralde Ordezkaritza
Kale Nagusia, 81-1. sol. Bilbo
Tel.: 94 607 55 20
3. Gipuzkoako Lurralde Ordezkaritza
Vitoria-Gasteiz Hiribidea, 3-4. sol.
Donostia-San Sebastián. Tel.: 943 467 125

JOKO-MENPEKOTASUNA DUTEN PERTSONENTZAKO ARRETA

Gizarte-erakundeak:

Errehabilitazioan diren Arabako Jokalarien
Elkartea (ASAJER)

Araba Jenerala kalea, 25-1. sol. esk. 01005 Vitoria-
Gasteiz • Tel.: 945 140 469. asajer@telefonica.net

Ekintza Aluviz

San Joan kalea, 26 • 48901 Barakaldo
Tel.: 94 438 86 65 • ekintza.aluviz@telefonica.net

Ekintza BIBE

Alaberga auzoa, 59 behe solairu eskuina.
20100 Erretereria • Tel.: 943 340 202
ekintzabibe@gmail.com

Jokalari anonimoak

Sandiusterri, behe • 20120 Hernani
Tel.: 943 331 103 (kan.565).
jugadoresanonimoshernani@gmail.com

Euskal Osasun Zerbitzua:

Lehen mailako arreta. Familia-medikuak
Tel.: 900 203 050

MOTZ (Mendekotasunen Orientazio eta
Tratamendu Zentroa)

Julián de Arrese kalea, 5 • 01010 Vitoria-Gasteiz
Tel.: 945 294 040